Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (seitsemäs jaosto)

16 päivänä joulukuuta 2020*

Henkilöstö – Virkamiehet – Eloon jäänyt puoliso – Perhe-eläke – Henkilöstösääntöjen liitteessä VIII oleva 18 ja 20 artikla – Kelpoisuusehdot – Avioliiton kesto – Lainvastaisuusväite – Yhdenvertainen kohtelu – Ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaate – Suhteellisuus – Puolison käsite

Asiassa T-442/17 RENV,

RN, edustajanaan asianajaja F. Moyse,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään G. Gattinara ja B. Mongin,

vastaajana,

jota tukee

Euroopan parlamentti, asiamiehinään M. Ecker ja E. Taneva,

väliintulijana,

jossa on kyse SEUT 270 artiklan nojalla nostetusta kanteesta, jolla vaaditaan kumoamaan 24.9.2014 tehty komission päätös, jolla hylätään kantajan perhe-eläkehakemus,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. da Silva Passos sekä tuomarit I. Reine (esittelevä tuomari) ja L. Truchot,

kirjaaja: E. Coulon,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

1 Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt) 79 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”Virkamiehen tai entisen virkamiehen eloon jääneellä puolisolla on [henkilöstösääntöjen] liitteessä VIII olevassa 4 luvussa vahvistetuin edellytyksin oikeus perhe-eläkkeeseen, jonka määrä on 60 % siitä vanhuuseläkkeestä tai työkyvyttömyyskorvauksesta, jota hänen puolisonsa kuollessaan sai tai johon hänellä olisi ollut oikeus palvelusvuosia tai ikää koskevien vaatimusten täyttymistä edellyttämättä.”

2 Henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Vanhuuseläkettä saaneen entisen virkamiehen eloon jäänyt puoliso edellyttäen, että avioliitto oli solmittu ennen palvelussuhteen päättymistä ja että hän oli ollut virkamiehen puolisona vähintään vuoden ajan – –, ja jos ei tämän liitteen 22 artiklasta muuta johdu, on oikeus siirtoeläkkeeseen, jonka määrä on 60 prosenttia siitä vanhuuseläkkeestä, jota hänen puolisonsa sai ennen kuolemaansa. – –

Edellisessä kohdassa säädettyä avioliiton kestoa koskevaa vaatimusta ei sovelleta, jos virkamiehen ennen palvelussuhteen päättymistä solmimasta avioliitosta on syntynyt yksi tai useampia lapsia, joiden elatuksesta leski huolehtii tai on huolehtinut.” **

3 Henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Edellä [henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18] artiklassa säädettyä avioliiton kestoa koskevaa vaatimusta ei sovelleta, jos avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta, vaikka se olisi solmittu virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen.”

4 Lisäksi henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 27 artiklan ensimmäisessä ja kolmannessa kohdassa säädetään seuraavaa:

”Virkamiehen tai entisen virkamiehen eronneella puolisolla on oikeus tässä luvussa määriteltyyn perhe-eläkkeeseen, jos hän voi osoittaa, että hänellä on entisen puolisonsa kuollessa oikeus tämän maksamaan elatusapuun, joka on vahvistettu joko oikeuden päätöksellä tai entisten puolisoiden välisellä virallisesti rekisteröidyllä ja täytäntöönpannulla sopimuksella.

– –

Eronnut puoliso menettää oikeutensa [perhe-eläkkeeseen], jos hän menee uudelleen naimisiin ennen kuin hänen entinen puolisonsa kuolee.”

II Asian tausta

5 Kantaja RN ja hänen puolisonsa, joka oli Euroopan komission virkamies, asuivat yhdessä parisuhteessa vuodesta 1985 alkaen. Pariskunnalle syntyi lapsi 10.6.1987. He solmivat ensimmäisen avioliittonsa 7.5.1988. Aviopuolisot erosivat 29.4.1996. Kantaja, joka ei ollut solminut uutta avioliittoa avioeronsa jälkeen, meni uudelleen naimisiin entisen puolisonsa kanssa 20.8.2012.

6 Kantajan entinen aviopuoliso oli naimisissa kolmannen henkilön kanssa 11.9.1998–22.12.2011.

** Lainausta on korjattu unionin tuomioistuimessa, koska asetuksen suomenkielinen versio on virheellinen.

7 Kantajan puoliso aloitti komission palveluksessa vuonna 1991 ja hän siirtyi hakemuksesta eläkkeelle 1.10.2007. Kantajan puoliso kuoli 2.8.2014.

8 Aviopuolisonsa kuoleman jälkeen kantaja esitti 3.9.2014 entisen virkamiehen eloon jääneenä puolisona perhe-eläkehakemuksen henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 4 luvun nojalla.

9 Komission henkilökohtaisten etuuksien hallinto- ja maksutoimiston (PMO) eläkeyksikön yksikönpäällikkö hylkäsi 24.9.2014 kantajan perhe-eläkehakemuksen (jäljempänä riidanalainen päätös). Yksikönpäällikkö katsoi lähinnä, että arvioitaessa kantajan oikeutta perhe-eläkkeeseen hänen aviopuolisonsa kuoleman johdosta ratkaisevana ei ollut pidettävä aviopuolisoiden ensimmäisen avioliiton, joka oli purettu tuomioistuimen antamalla avioeroa koskevalla tuomiolla ja jolla ei siten enää voinut olla oikeusvaikutuksia, solmimispäivää vaan kantajan toisen avioliiton solmimispäivää 20.8.2012. Näin ollen todettuaan, että kyseinen avioliitto oli solmittu kantajan aviopuolison palvelussuhteen päättymisen jälkeen ja että se oli kestänyt vain noin kaksi vuotta virkamiehen kuolinhetkellä, PMO:n eläkeyksikön yksikönpäällikkö katsoi, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 ja 20 artiklan mukaiset edellytykset eivät täyttyneet, joten kantajalla ei ollut oikeutta perhe-eläkkeeseen.

10 Kantaja jätti 22.12.2014 hallinnollisen valituksen riidanalaisesta päätöksestä. Kantaja täydensi valitustaan lisäselvityksellä 23.12.2014.

11 Komission nimittävä viranomainen hylkäsi kyseisen hallinnollisen valituksen 10.4.2015 ja yhtyi PMO:n eläkeyksikön yksikönpäällikön analyysiin (jäljempänä hallinnollisen valituksen hylkäämisestä tehty päätös).

III Oikeudenkäynti virkamiestuomioistuimessa ja valitusta koskeva oikeudenkäynti unionin yleisessä tuomioistuimessa

12 Kantaja nosti virkamiestuomioistuimen kirjaamoon 17.7.2015 jätetyllä kirjelmällään kanteen, jossa hän vaati riidanalaisen päätöksen ja hallinnollisen valituksen hylkäämisestä tehdyn päätöksen kumoamista ja komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Kanne kirjattiin asianumerolla F-104/15.

13 Kanteensa tueksi kantaja esitti kolme kanneperustetta, joista ensimmäisen mukaan asiassa oli tehty oikeudellinen virhe tai ilmeinen arviointivirhe sovellettaessa henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 18 ja 20 artiklaa, toisessa esitettiin lainvastaisuusväite ja väite siitä, että asiassa oli rikottu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta, ja kolmannen mukaan asiassa oli tulkittu virheellisesti perhe-eläkesäännöissä tarkoitettua puolison käsitettä.

14 Komissio vaati kanteen hylkäämistä ja kantajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

15 Euroopan parlamentti hyväksyttiin väliintulijaksi tukemaan komission vaatimuksia 9.11.2015 annetulla päätöksellä.

16 Virkamiestuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen 20.7.2016 antamallaan tuomiolla RN v. komissio (F-104/15, EU:F:2016:163; jäljempänä alkuperäinen tuomio). Se myös velvoitti komission vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kantajalle asian käsittelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Parlamentin oli vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

17 Alkuperäisessä tuomiossa virkamiestuomioistuin totesi lähinnä, että vaikka henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa ei nimenomaisesti säädetty kantajan erityistilanteesta, artiklan sanamuoto ei sulkenut pois tulkintaa, jonka mukaan hallinnon oli otettava huomioon käsiteltävänä

olleiden avioliittojen yhteiskesto eli kantajan ensimmäisen ja toisen saman virkamiehen kanssa solmiman avioliiton yhteiskesto, kun se tutki, täyttyikö asiassa kyseisessä säännöksessä perhe-eläkkeen myöntämisen edellytykseksi säädetty vaatimus siitä, että avioliitto oli kestänyt viisi vuotta.

18 Lisäksi virkamiestuomioistuin katsoi, että jos henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 18 ja 20 artiklaa olisi tulkittava siten, että niissä kielletään kantajan avioliittojen yhteiskeston huomioon ottaminen, kyseisissä säännöksissä säädettäisiin entisten virkamiesten eloon jääneiden puolisoiden erilaisesta kohtelusta sen mukaan, oliko avioliitto solmittu ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä vai sen jälkeen. Siten virkamiestuomioistuin katsoi, että koska tällainen tulkinta ei ollut nimenomaisesti poissuljettu artiklan sanamuodon perusteella, henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa oli tulkittava yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti siten, että siinä nimittävälle viranomaiselle asetetaan velvollisuus avioliiton vähimmäiskestoa koskevan edellytyksen täyttymisen tutkimisen yhteydessä laskea yhteen eri avioliittojen kestot tilanteessa, jossa – kuten on käsiteltävässä asiassa – kantaja on ollut naimisissa kahdesti saman virkamiehen kanssa, ensimmäisen kerran ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä ja toisen kerran tämän jälkeen.

19 Näin ollen virkamiestuomioistuin hyväksyi ensimmäisen kanneperusteen, joka koski oikeudellista virhettä, ja kumosi riidanalaisen päätöksen.

20 Komissio valitti alkuperäisestä tuomiosta kirjelmällä, jonka se jätti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 29.9.2016 ja joka kirjattiin asianumerolla T-695/16 P. Komissio vaati, että unionin yleinen tuomioistuin ensinnäkin kumoaa alkuperäisen tuomion, toiseksi hylkää kanteen perusteettomana, jos unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että asia on ratkaisukelpoinen, ja kolmanneksi velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

21 Unionin yleinen tuomioistuin (muutoksenhakujaosto) hyväksyi 18.7.2017 annetulla tuomiollaan komissio v. RN (T-695/16 P, ei julkaistu, EU:T:2017:520; jäljempänä valituksesta annettu tuomio) toisen valitusperusteen ensimmäisen osan ja kolmannen valitusperusteen kolmannen osan, joissa komissio väitti lähinnä, että virkamiestuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen tulkitessaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa.

22 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että kun virkamiestuomioistuin oli katsonut, että riidanalainen säännös ei sulkenut pois tulkintaa, jonka mukaan hallinnolla oli käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisessa yksittäistapauksessa velvollisuus ottaa huomioon avioliittojen yhteiskesto avioliiton kestoa koskevan edellytyksen täyttymisen tutkimisen yhteydessä, se oli tulkinnut säännöstä erityisen laajasti. Tällainen tulkinta on kuitenkin vastoin vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan Euroopan unionin oikeussääntöjä, joissa myönnetään oikeus rahallisiin suorituksiin, on tulkittava suppeasti. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan kyseisellä tulkinnalla hallinnolle asetettiin lisäksi velvollisuus, joka ei perustunut kyseiseen säännökseen ja joka oli ristiriidassa oikeusvarmuuden periaatteen kanssa.

23 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi lisäksi, että virkamiestuomioistuimen omaksuma henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan tulkinta merkitsi sitä, että hallinnolle asetettiin velvollisuus katsoa, että avioliitto, joka oli purettu tuomioistuimen antamalla avioeroa koskevalla tuomiolla, saattoi edelleenkin vaikuttaa oikeuteen saada perhe-eläkettä kyseisen artiklan nojalla. Unionin yleinen tuomioistuin totesi, että tällaisesta mahdollisuudesta säädettiin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 27 artiklan ensimmäisessä kohdassa, jota ei kuitenkaan voitu soveltaa käsiteltävässä asiassa kyseisen säännöksen kolmannen kohdan nojalla, koska kantaja oli mennyt uudelleen naimisiin puolisonsa kanssa 20.8.2012.

24 Unionin yleinen tuomioistuin lisäsi, että asiassa ei ollut lausuttava virkamiestuomioistuimen käsittelemästä kantajan väitteestä, joka koski suhteellisuusperiaatteen rikkomista, koska väite perustui alkuperäisessä tuomiossa omaksuttuun oikeudellisesti virheelliseen tulkintaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevasta 20 artiklasta.

25 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin kumosi alkuperäisen tuomion. Lisäksi se totesi, että virkamiestuomioistuin ei ollut tutkinut kantajan kolmatta kanneperustetta, katsoi siksi, että asia ei ollut ratkaisukelpoinen, ja palautti asian unionin yleisen tuomioistuimen muun kuin muutoksenhakujaoston käsiteltäväksi ja jätti kysymyksen oikeudenkäyntikuluista ratkaistavaksi myöhemmin.

26 Nyt käsiteltävänä oleva kanne on siten kirjattu vireille tulleeksi asianumerolla T-442/17 RENV.

IV Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten vaatimukset palautuksen jälkeen

27 Valituksesta annetun tuomion jälkeen asianosaisia ja väliintulijaa on pyydetty esittämään kirjalliset huomautuksensa asian käsittelyn jatkamisesta unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 217 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

28 Kantaja ilmoitti 6.9.2017 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon jättämällään asiakirjalla, että hän ei esitä kirjallisia lisähuomautuksia. Myös parlamentti ilmoitti samana päivänä jättämällään asiakirjalla, että se ei esitä kirjallisia huomautuksia. Komissio esitti kirjalliset huomautuksensa myöhässä, 4.10.2017. Komission esitettyä selityksen myöhästymiselleen unionin yleisen tuomioistuimen neljännen jaoston puheenjohtaja päätti liittää kyseiset huomautukset käsiteltävän asian oikeudenkäyntiasiakirjoihin.

29 Unionin yleinen tuomioistuin pyysi 19.12.2017 työjärjestyksensä 89 artiklassa tarkoitettuina prosessinjohtotoimina asianosaisia ja väliintulijaa ottamaan kantaa siihen, onko kantajalla käsiteltävässä asiassa enää oikeussuojan tarvetta.

30 Parlamentti ilmoitti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 4.1.2018 jätetyllä asiakirjalla, ettei se aikonut vastata 19.12.2017 esitettyihin kysymyksiin. Kantaja ja komissio ovat vastanneet prosessinjohtotoimiin tässä järjestyksessä 5.1.2018 ja 8.1.2018. Molemmat asianosaiset ovat katsoneet, että kantajalla on säilynyt oikeussuojan tarve.

31 Unionin yleinen tuomioistuin esitti 20.11.2018 työjärjestyksensä 89 artiklassa tarkoitettuina prosessinjohtotoimina uusia kysymyksiä asianosaisille ja väliintulijalle. Asianosaiset ja väliintulija ovat vastanneet kysymyksiin vastaamiselle asetetussa määräajassa.

32 Unionin yleisen tuomioistuimen neljännen jaoston puheenjohtaja on 11.3.2019 antamallaan määräyksellä lykännyt käsiteltävän asian käsittelyä, kunnes asiassa C-460/18 P, HK v. komissio, on annettu asian käsittelyn päättävä ratkaisu.

33 Kun unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoja muutettiin, asian esittelevä tuomari siirrettiin seitsemänteen jaostoon ja näin ollen myös käsiteltävä asia siirrettiin kyseisen jaoston käsiteltäväksi.

34 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamo ilmoitti asianosaisille ja väliintulijalle 23.12.2019 päivätyillä kirjelmillä, että koska 19.12.2019 oli annettu tuomio HK v. komissio (C-460/18 P, EU:C:2019:1119), asian käsittelyä jatkettiin, ja pyysi heitä toimittamaan huomautuksensa päätelmistä, jotka kyseisen tuomion perusteella tässä asiassa oli tehtävä. Asianosaiset ja väliintulija noudattivat pyyntöä asetetussa määräajassa.

35 Koska asianosaiset eivät olleet pyytäneet, että asiassa järjestetään istunto, unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että sillä oli asian asiakirja-aineiston perusteella riittävät tiedot, ja päätti ratkaista asian ilman asian käsittelyn suullista vaihetta työjärjestyksensä 106 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

36 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– kumoaa hallinnollisen valituksen hylkäämisestä tehdyn päätöksen

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

37 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Parlamentti vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin hylkää kanteen.

V Oikeudellinen arviointi

A Oikeudenkäynnin kohde ja laajuus palautuksen jälkeen

39 Ensiksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kumoamisvaatimuksista, jotka kohdistuvat muodollisesti hallinnollisen valituksen hylkäämisestä tehtyyn päätökseen, seuraa, että valituksen kohteena ollut toimi saatetaan unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, kun vaatimuksilla ei sellaisinaan ole itsenäistä sisältöä (ks. tuomio 6.4.2006, Camós Grau v. komissio, T-309/03, EU:T:2006:110, 43 kohta ja tuomio 13.7.2018, Curto v. parlamentti, T-275/17, EU:T:2018:479, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Koska valituksen hylkäämisestä tehdyssä päätöksessä ainoastaan vahvistetaan riidanalainen päätös ja täsmennetään sen tueksi esitettyjä perusteluja, käsiteltävässä asiassa on todettava, ettei valituksen hylkäämisestä tehdyn päätöksen kumoamista koskevilla vaatimuksilla ole itsenäistä sisältöä ja ettei niistä siten ole tarpeen lausua erikseen. Riidanalaisen päätöksen laillisuutta arvioitaessa on kuitenkin välttämätöntä ottaa huomioon valituksen hylkäämisestä tehdyn päätöksen perustelut, koska niiden katsotaan vastaavan riidanalaisen päätöksen perusteluja (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2019, Wattiau v. parlamentti, T-737/17, EU:T:2019:273, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Toiseksi oikeudenkäynnin laajuudesta palautuksen jälkeen on muistutettava, että oikeuskäytännössä on katsottu, että kun ratkaisu on kumottu ja asia on palautettu unionin yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, asia tulee vireille valituksesta annetun tuomion nojalla ja unionin yleisen tuomioistuimen on lausuttava uudelleen kaikista kantajan esittämistä kumoamisperusteista, lukuun ottamatta tuomiolauselmaan sisältyviä seikkoja, joita ei ole kumottu valituksesta annetulla tuomiolla, ja päätelmiä, jotka ovat välttämättömänä perustana mainituille seikoille, koska ne ovat tulleet oikeusvoimaisiksi (ks. analogisesti tuomio 14.9.2011, Marcuccio v. komissio, T-236/02, EU:T:2011:465, 83 kohta).

42 Käsiteltävässä asiassa valituksesta annetun tuomion tuomiolauselman 1 kohdassa kumotaan alkuperäinen tuomio toisen valitusperusteen ensimmäisen osan ja kolmannen valitusperusteen kolmannen osan hyväksymisen perusteella. Kyseisissä valitusperusteissaan komissio väitti lähinnä, että virkamiestuomioistuin oli tehnyt oikeudellisen virheen, kun se tulkitsi henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa siten, että hallinnolla oli velvollisuus ottaa huomioon kantajan kahden avioliiton yhteiskesto, ja että virkamiestuomioistuin oli tulkinnut säännöstä sen selvän sanamuodon vastaisesti. Valituksesta annetussa tuomiossa ei sen sijaan ole otettu kantaa ensimmäisen ja toisen valitusperusteen muihin osiin eikä kolmanteen valitusperusteeseen.

43 Näin ollen unionin yleisen tuomioistuimen on otettava uudelleen kantaa kaikkiin kantajan esittämiin kumoamisperusteisiin valituksesta annetussa tuomiossa esitettyjen oikeudellisten tulkintojen valossa, sillä kyseiset tulkinnat ovat unionin yleisen tuomioistuimen kannalta sitovia käsiteltäessä asiaa, joka on palautettu sen käsiteltäväksi.

44 Tältä osin komissio väittää, että valituksesta annetussa tuomiossa on myös arvioitu kantajan toista kanneperustetta, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rikkomista.

45 On totta, että unionin yleinen tuomioistuin on todennut valituksesta annetun tuomion 63 kohdassa, että virkamiestuomioistuin oli arvioinut kantajan syrjintäkiellon periaatetta koskevia väitteitä tulkitessaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa. Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin todennut, että virkamiestuomioistuin oli suorittanut tämän tarkastelun vasta ensin katsottuaan, että tulkinta, jonka mukaan huomioon oli otettava kantajan avioliittojen yhteiskesto, ei ollut poissuljettu kyseisen säännöksen sanamuodon perusteella. Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin on katsonut, että koska kyseinen alustava arvio oli oikeudellisesti virheellinen ja koska alkuperäinen tuomio oli kumottava kyseisellä perusteella, asiassa ei ollut tarpeen lausua kantajan väitteestä, joka koski suhteellisuusperiaatteen väitettyä rikkomista.

46 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin ei ole valituksesta annetussa tuomiossaan tutkinut toisen kanneperusteen osia, jotka koskevat yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen rikkomista.

B Asiakysymys

1. Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee oikeudellista virhettä henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 ja 20 artiklan tulkinnassa

47 Siltä osin kuin on kyse ensimmäisestä kantajan kanteensa tueksi esittämästä kanneperusteesta, joka koskee väitettyä oikeudellista virhettä henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 artiklan tulkinnassa, kuten virkamiestuomioistuin on katsonut ilman että valituksesta annetussa tuomiossa olisi kritisoitu tätä tulkintaa, kantaja ei voi pätevästi vedota asemaansa eloon jääneenä puolisona kyseisen artiklan nojalla saadakseen perhe-eläkettä 7.5.1988–29.4.1996 voimassa olleen ensimmäisen avioliittonsa nojalla (ks. vastaavasti valituksesta annettu tuomio, 11 kohta, ja alkuperäinen tuomio, 28 ja 30 kohta).

48 Väitetystä henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan tulkinnassa tapahtuneesta oikeudellisesta virheestä on todettava, että – kuten edellä 42 kohdassa todetaan – valituksesta annetussa tuomiossaan unionin yleinen tuomioistuin on katsonut, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa ei voitu tulkita siten, että hallinnolla oli velvollisuus ottaa huomioon kantajan kahden avioliiton yhteiskesto (ks. vastaavasti valituksesta annettu tuomio, 49 ja 57 kohta).

49 Näin ollen on katsottava, että – toisin kuin kantaja väittää ensimmäisessä kanneperusteessaan – komissio ei tulkinnut henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa virheellisesti, kun se katsoi, että tutkittaessa, täyttyikö asiassa henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetty avioliiton viiden vuoden vähimmäiskestoa koskeva edellytys perhe-eläkkeen myöntämiselle, huomioon oli otettava ainoastaan kantajan kuolleen puolisonsa kanssa solmiman sellaisen toisen avioliiton kesto, joka solmittiin kyseisen puolison palvelussuhteen päättymisen jälkeen.

50 Näin ollen ensimmäinen kanneperuste on perusteeton.

2. Toinen kanneperuste, jonka mukaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII oleva 20 artikla on lainvastainen, koska siinä rikotaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta

51 Kantaja väittää, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII oleva 20 artikla, jonka nojalla riidanalainen päätös on tehty, on lainvastainen. Kantaja väittää lähinnä, että artiklassa rikotaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta, sellaisina kuin ne on vahvistettu muun muassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 20 ja 21 artiklassa ja henkilöstösääntöjen 1 d artiklassa.

52 Kantaja katsoo, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa edellytetään, että ikääntyneiden pariskuntien on solmittava avioliitto, joka kestää vähintään viisi vuotta, jotta eläkkeelle jääneen virkamiehen eloon jäänyt puoliso voi saada perhe-eläkkeen, vaikka kun on kyse nuoremmista pariskunnista, jotka ovat solmineet avioliittonsa virkamiespuolison palvelussuhteen aikana, eloon jääneellä puolisolla on oikeus perhe-eläkkeeseen yhden ainoan avioliittovuoden jälkeen kyseisen liitteen 18 artiklan nojalla. Tällaiset pariskunnat ovat toisiinsa rinnastettavissa perhetilanteissa riippumatta siitä, milloin he tekevät päätöksen avioitua, eli ennen tai jälkeen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä. Tältä osin kantaja väittää, että sillä, kuinka kauan virkamies on suorittanut eläkemaksuja unionin eläkejärjestelmään, ei voida perustella kyseistä erilaista kohtelua.

53 Lisäksi kantaja väittää, että säädettyä erilaista kohtelua ei voida perustella objektiivisesti ja asianmukaisesti lumeavioliittojen ja petosten torjumisella. Pariskuntien erilaisella kohtelulla, joka perustuu avioliiton solmimisajankohtaan, ylitetään sen rajat, mitä on pidettävä soveltuvana ja tarpeellisena kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, koska siinä ei mitenkään oteta huomioon eloon jääneen puolison yksittäistilannetta. Kantaja korostaa erityisesti sitä, että petoksen olettamaa ei voida mitenkään kumota. Kantaja lisää, että unionin eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämistä koskevalla tavoitteella ei myöskään voida perustella säädettyä edellytystä siitä, että avioliiton on tullut kestää viisi vuotta, koska komissio ei ole suinkaan osoittanut, että käsiteltävänä olevan asian kaltaiset tilanteet voisivat horjuttaa kyseistä tasapainoa. Joka tapauksessa unionin tuomioistuin ei hyväksy luonteeltaan pelkästään julkistaloudellisia perusteluja.

54 Komissio väittää, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa koskeva lainvastaisuusväite on jätettävä tutkimatta, koska väitteitä ikään perustuvasta syrjinnästä tai suhteellisuusperiaatteen rikkomisesta ei esitetty hallinnollisessa valituksessa. Siten kantaja ei ole komission mukaan noudattanut valitusta ja sen jälkeen nostettua kannetta koskevaa saman sisällön vaatimusta.

55 Toissijaisesti komissio väittää, että esitetty lainvastaisuusväite on perusteeton. Komissio katsoo, että kyseinen erilainen kohtelu ei perustu virkamiehen ikään vaan siihen, onko virkamies siirtynyt eläkkeelle vai ei. Lisäksi virkamies ja entinen virkamies – ja virkamiehen ja entisen virkamiehen puoliso – eivät ole tilanteissa, jotka ovat rinnastettavissa toisiinsa, koska ensimmäisessä tilanteessa kyseisen virkamiehen urassa voi tapahtua kehitystä ja hän voi jatkaa työskentelyään ja eläkemaksujen suorittamista, kun taas jälkimmäisessä tilanteessa näin ei enää ole. Komission mukaan mainittu ero virkamiehen ja entisen virkamiehen tilanteiden välillä on vahvistettu 17.6.1993 annetussa tuomiossa Arauxo-Dumay v. komissio (T-65/92, EU:T:1993:47).

56 Komission mukaan kyseinen erilainen kohtelu on joka tapauksessa perusteltu, koska perhe-eläke kertyy välillisesti virkamiehen eläkejärjestelmään ennen eläkkeelle siirtymistään suorittamien eläkemaksujen perusteella. Komission mukaan henkilöstösäännöissä edellytetään sellaista olemassa ollutta taloudellista yhteyttä toimielimen ja perhe-eläkettä hakevan eloon jääneen puolison välillä, joka syntyy, kun kuolleen virkamiehen puoliso on avioliiton välityksellä välillisesti osallistunut virkamiehen palkasta pidätettyjen eläkemaksujen maksamiseen jaksoina, jolloin virkamies on toiminut tehtävissä.

57 Lisäksi komissio katsoo, että erilainen kohtelu on perusteltu perhe-eläkkeen tarkoituksen perusteella, jona on turvata virkamiehen eloon jääneen puolison aineellinen hyvinvointi. Riski siitä, että tämä hyvinvointi vaarantuu, on korkeampi, kun on kyse virkamiehen eloon jääneestä puolisosta, jonka virkamiehen kuolema on yllättänyt virkamiehen palvelussuhteen aikana, kuin silloin kun on kyse entisen virkamiehen eloon jääneestä puolisosta, jolla on ollut aikaa tehdä tarvittavat toimenpiteet varmistuakseen tällaisesta taloudellisesta turvasta.

58 Komissio väittää lisäksi, että vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevalla edellytyksellä, jota sovelletaan eloon jääneeseen puolisoon, kun avioliitto on solmittu virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen, pyritään ehkäisemään petoksia ja säilyttämään eläkejärjestelmän taloudellinen tasapaino. Komission mukaan petosriski on korkeampi silloin, kun avioliitto on solmittu palvelussuhteen päättymisen jälkeen, koska kuolema on paremmin ennakoitavissa. Viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevalla edellytyksellä pyritään siten estämään hätätilanteessa solmitut avioliitot, joiden pääasiallisena tarkoituksena on hankkia entisen virkamiehen eloon jääneelle puolisolle oikeus perhe-eläkkeeseen.

59 Parlamentti lisää, että vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevalla edellytyksellä voidaan välttää se, että nuorempi henkilö väärinkäyttää eläkkeellä olevan, ikääntyneemmän virkamiehen heikkoutta siinä toivossa, että hän voisi pian saada elinikäisen oikeuden perhe-eläkkeeseen.

a) Kysymys siitä, täyttääkö väite henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan lainvastaisuudesta tutkittavaksi ottamisen edellytykset

60 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että lähtökohtaisesti liitännäisen oikeussuojakeinon, josta on kyse lainvastaisuusväitteessä, järjestelmän vuoksi on perusteltua, että unionin tuomioistuimissa ensimmäisen kerran esitetty lainvastaisuusväite tutkitaan kanteen ja valituksen vastaavuutta koskevasta säännöstä poiketen (ks. vastaavasti tuomio 27.10.2016, EKP v. Cerafogli, T-787/14 P, EU:T:2016:633, 47 kohta). Siten pelkästään se, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan lainvastaisuutta koskeva väite on esitetty ensimmäisen kerran vasta kannekirjelmässä, ei merkitse, että väite on jätettävä tutkimatta.

61 Mahdollisuus lainvastaisuusväitteen esittämiseen virkamiehen ja toimielimen välisessä oikeudenkäynnissä edellyttää kuitenkin useiden tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttymistä. Koska kyse on liitännäisestä oikeussuojakeinosta, sen edellytyksenä on ensinnäkin, että pääasiaa koskeva kanne on nostettu, toiseksi, että se on kohdistettu virkamiehelle vastaiseen päätökseen, kolmanneksi, että pääasiaa koskevan kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset täyttyvät, neljänneksi, ettei virkamiehellä ole ollut mahdollisuutta vaatia hänelle vastaisen päätöksen perustana olevan yleisesti sovellettavan toimen kumoamista ja viidenneksi, että yleisesti sovellettava toimi ja riitautettu yksittäistapausta koskeva päätös liittyvät toisiinsa riittävästi (tuomio 27.10.2016, EKP v. Cerafogli, T-787/14 P, EU:T:2016:633, 67 kohta).

62 Käsiteltävässä asiassa on todettava, että kantaja on esittänyt henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan lainvastaisuutta koskevan väitteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset täyttävän pääasiaa koskevan kanteen yhteydessä. Pääasiaa koskevassa kanteessa vaaditaan kantajalle siten vastaisen riidanalaisen päätöksen kumoamista, että päätöksellä häneltä evätään perhe-eläke. Lisäksi yksityishenkilönä kantajalla ei ole ollut mahdollisuutta vaatia suoraan sitä, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII oleva 20 artikla kumotaan. Lisäksi on ilmeistä, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII oleva 20 artikla ja riidanalainen päätös liittyvät toisiinsa riittävästi, sillä riidanalainen päätös perustuu mainittuun säännökseen.

63 Edellä todetun perusteella on katsottava, että kantajan esittämä henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan lainvastaisuutta koskeva väite täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset.

b) Kysymys siitä, onko henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan lainvastaisuutta koskeva väite perusteltu

64 On muistutettava, että yhdenvertaisen kohtelun periaate on perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistettu unionin oikeuden yleinen periaate, josta perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdassa määrätty syrjintäkiellon periaate on erityinen ilmaus. Mainittu periaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (ks. tuomio 5.7.2017, Fries, C-190/16, EU:C:2017:513, 29 ja 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

65 Oikeuskäytännöstä seuraa, että jotta unionin lainsäätäjää voitaisiin moittia yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamisesta, tämän on pitänyt kohdella toisiinsa rinnastettavia tilanteita eri tavalla, minkä vuoksi tietyille henkilöille aiheutuu haittaa muihin verrattuna (ks. vastaavasti tuomio 14.12.2018, FV v. neuvosto, T-750/16, EU:T:2018:972, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

66 Tilanteiden rinnastettavuutta koskevasta vaatimuksesta on todettava, että kyseistä rinnastettavuutta on arvioitava kaikkien näille tilanteille ominaisten seikkojen kannalta. Nämä seikat on muun muassa määritettävä ja niitä on arvioitava unionin sen toimen kohteen ja päämäärän valossa, jolla kyseinen erottelu otetaan käyttöön. On myös otettava huomioon sen alan periaatteet ja tavoitteet, johon kyseinen toimi kuuluu (ks. tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Lisäksi ratkaistaessa, rikotaanko henkilöstösäännöissä säädetyllä toisiinsa verrattavien tilanteiden kohtelulla yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, tilanteiden vertailun on perustuttava kohdennettuun analyysiin niiden sääntöjen muodostamasta kokonaisuudesta, joilla kutakin vertailuun otettavaa tilannetta säännellään, ottaen huomioon erityisesti riitautetun säännöksen tavoite (ks. analogisesti tuomio 9.3.2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, 58 kohta).

68 Jotta erilainen kohtelu voisi olla yhdenvertaista kohtelua ja syrjintäkieltoa koskevien yleisten periaatteiden mukaista, tämän eron on oltava perusteltu objektiivisen ja kohtuullisen kriteerin perusteella, joka on oikeassa suhteessa tällä erottelulla tavoiteltuun päämäärään (ks. vastaavasti tuomio 15.2.2005, Pyres v. komissio, T-256/01, EU:T:2005:45, 61 kohta). Tältä osin perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa määrätään, että perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

69 Oikeuskäytännössä on todettu, että suhteellisuusperiaate edellyttää, että unionin toimielinten säädöksillä, päätöksillä ja muilla toimilla ei saa ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eli silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteistä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (ks. tuomio 26.2.2016, Bodson ym. v. EIP, T-240/14 P, EU:T:2016:104, 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 On kuitenkin lisättävä, että unionin lainsäätäjällä on väärinkäytön ja jopa petosten torjumiseksi harkintavaltaa perhe-eläkettä koskevan oikeuden määrittämisessä (tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 89 kohta). Se, että lainsäätäjälle on tunnustettu tällainen harkintavalta, merkitsee, että on tutkittava, onko unionin lainsäätäjä katsonut kohtuuttomasti, että käyttöön otettu erilainen kohtelu voi olla soveltuva ja tarpeellinen sellaisen oikeutetun tavoitteen saavuttamiseksi, johon on vedottu (ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 14.12.2018, FV v. neuvosto, T-750/16, EU:T:2018:972, 114 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Kysymys siitä, onko henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetty avioliiton vähimmäiskestoa koskeva edellytys ristiriidassa yhdenvertaista kohtelua ja ikään perustuvan syrjinnän kieltoa koskevien yleisten periaatteiden kanssa, on ratkaistava kaikkien näiden periaatteiden perusteella ottaen huomioon kyseisen edellytyksen tavoitteet. Siten on tutkittava, onko edellytyksestä säädetty lailla yhdenvertaista kohtelua koskevan oikeuden ja kaikenlaisen syrjinnän kiellon keskeistä sisältöä kunnioittaen, ovatko henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa tarkoitetut tilanteet toisiinsa rinnastettavissa, ja jos kyllä, pyritäänkö henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetyllä vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevalla edellytyksellä yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen. Tältä osin on tutkittava, onko unionin lainsäätäjä katsonut kohtuuttomasti, että käyttöön otettu erilainen kohtelu voi olla soveltuva ja tarpeellinen tällaisen tavoitteen saavuttamiseksi.

1) Erilaisen kohtelun olemassaolo

72 On muistutettava, että 19.12.2019 annetussa tuomiossaan HK v. komissio (C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 68 kohta) unionin tuomioistuin katsoi, että perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata eloon jääneelle puolisolle korvaavat tulot, joilla pyritään osittain korvaamaan hänen kuolleen puolisonsa tulojen menetys. Unionin tuomioistuimen mukaan oikeudelle perhe-eläkkeeseen ei ole asetettu varoja tai varallisuutta koskevia edellytyksiä, joiden mukaan eloonjäänyt puoliso ei kykenisi huolehtimaan elatuksestaan ja jotka osoittaisivat siten, että hän on ollut taloudellisesti riippuvainen kuolleesta puolisosta (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 69 kohta).

73 Perhe-eläkkeen myöntäminen riippuu sen sijaan yksinomaan kyseisen henkilön ja kuolleen virkamiehen välisistä oikeudellisista siteistä (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 70 kohta). Tämän edellytyksen lisäksi sovelletaan edellytystä avioliiton vähimmäiskestosta, joka on tässä tapauksessa vuosi henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 artiklan mukaan ja viisi vuotta henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan mukaan.

74 Seuraavaksi on todettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa kohdellaan eri tavalla entisten virkamiesten eloon jääneitä puolisoja sen mukaan, oliko avioliitto solmittu ennen kyseisten virkamiesten palvelussuhteen päättymistä vai sen jälkeen. Kuten myös unionin yleinen tuomioistuin toteaa valituksesta annetun tuomionsa 47 kohdassa, näin ollen on niin, että kriteeri, jonka perusteella lainsäätäjä on erotellut kyseiset kaksi tilannetta toisistaan, on avioliiton solmimisajankohta.

75 Eloon jääneen puolison ja kuolleen virkamiehen väliset oikeudelliset siteet ovat luonteeltaan samanlaisia riippumatta siitä, onko avioliitto solmittu ennen vai jälkeen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä. Näiden siteiden oikeudellinen luonne ei muutu sen mukaan, toimivatko virkamiehet työtehtävissä vai eivät, eikä sen mukaan, kuinka suuria eläkemaksuja unionin eläkejärjestelmään on suoritettu tai on vielä suoritettava.

76 Lisäksi henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa säädetään molemmissa sellaisen entisen virkamiehen eloon jääneen puolison oikeudesta perhe-eläkkeeseen, jonka palvelussuhde on päättynyt ja joka näin ollen ei enää kuolinhetkellään suorita eläkemaksuja unionin eläkejärjestelmään.

77 Siten komissio ei voi vedota 17.6.1993 annettuun tuomioon Arauxo-Dumay v. komissio (T-65/92, EU:T:1993:47) osoituksena siitä, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa tarkoitetut tilanteet ovat erilaisia. Kuten nimittäin mainitun tuomion 33 kohdasta ilmenee, yhteisöjen ensimmäisen asteen tuomioistuin on vertaillut siinä yhtäältä sellaisen entisen virkamiehen eloon jääneen puolison tilannetta, joka oli kuollut sen jälkeen, kun hänen palvelussuhteensa oli päätetty eri

toimenpiteellä ja hän oli saanut kyseistä tilannetta koskevassa erityisasetuksessa säädettyjä etuuksia ja etuja, ja toisaalta sellaisen virkamiehen eloon jääneen puolison tilannetta, joka kuoli palvelussuhteensa aikana, mistä säädetään henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 17 artiklassa.

78 Tästä seuraa, että komission väitteet, joiden mukaan kyseinen erilainen kohtelu liittyisi virkamiehen urakehitykseen ja eläkemaksujen suorittamiseen eläkejärjestelmään, on hylättävä.

79 Lisäksi henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa säännellyn perhe-eläkkeen tarkoituksena on korvata eloon jääneelle puolisolle entisen virkamiehen kuolemasta aiheutuva tulojen menetys. Perhe-eläkkeellä eloon jääneelle puolisolle myönnetään siis korvaavat tulot (ks. edellä 72 kohta). Siten se, että kuollut virkamies on avioitunut ennen tai jälkeen palvelussuhteensa päättymistä, ei ole omiaan olennaisesti vaikuttamaan eloon jääneen puolison tilanteeseen hänen aviovarallisuusoikeuksiensa osalta. Lisäksi kuten edellä 72 kohdassa todetusta ilmenee, unionin tuomioistuin on katsonut, että eloon jääneen puolison taloudellisten tarpeiden taso tai se, onko tällainen puoliso mahdollisesti taloudellisesti riippuvainen kuolleesta virkamiehestä tai kuolleesta entisestä virkamiehestä, eivät ole kriteeri, joka olisi otettava huomioon.

80 Näin ollen on todettava, että entisten virkamiesten sellaisten eloon jääneiden puolisoiden tilanne, jotka ovat solmineet avioliittonsa ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä, ei eroa entisten virkamiesten sellaisten eloon jääneiden puolisoiden tilanteesta, jotka ovat solmineet avioliittonsa palvelussuhteen päättymisen jälkeen, kun kyse on perhe-eläkkeen myöntämisestä henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 tai 20 artiklan nojalla.

81 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että henkilöstösäännöissä säädetään avioliiton solmimisajankohtaan perustuvasta toisiinsa rinnastettavien tilanteiden erilaisesta kohtelusta, koska avioliiton solmimisajankohta on ainoa kriteeri, jonka perusteella määräytyy, milloin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 tai 20 artiklassa säädettyjä edellytyksiä avioliiton eri vähimmäiskestoista sovelletaan.

82 Tästä erilaisesta kohtelusta aiheutuu edellä 65 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua haittaa entisten virkamiesten eloon jääneille puolisoille, jotka ovat solmineet avioliittonsa virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen ja joihin sovelletaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 20 artiklaa, verrattuna entisten virkamiesten eloon jääneisiin puolisoihin, jotka ovat solmineet avioliittonsa ennen palvelussuhteen päättymistä ja joihin sovelletaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevaa 18 artiklaa.

83 Tältä osin on myös todettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetystä vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevasta edellytyksestä aiheutuu erityistä haittaa entisten virkamiesten kanssa avioituneille eloon jääneille puolisoille, koska selvästi suurimmassa osassa tapauksista on niin, että koska virkamies siirtyy palvelussuhteensa päättyessä eläkkeelle, jonne siirtymisen iästä säädetään henkilöstösäännöissä, entinen virkamies on vanhempi kuin tehtävissään edelleen toimiva virkamies. Henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa tarkoitetut entiset virkamiehet ovat siten yleensä avioituneet vanhempina kuin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa tarkoitetut entiset virkamiehet, jotka ovat avioituneet ennen palvelussuhteensa päättymistä. Näin ollen entisen virkamiehen kanssa avioituneiden eloon jääneiden puolisoiden on yleensä vaikeampi täyttää henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetty avioliiton vähimmäiskestoa koskeva edellytys, joka koskee viiden vuoden vähimmäiskestoa, kuin sellaisten eloon jääneiden puolisoiden, jotka ovat avioituneet virkamiehen kanssa ennen tämän palvelussuhteen päättymistä ja joiden osalta henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa säädetään vain vuoden pituisesta avioliiton vähimmäiskestosta.

84 Näin ollen on niin, että koska henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetään edellytys siitä, että avioliiton on tullut kestää vähintään viisi vuotta, kyseisessä artiklassa säädetään entisen virkamiehen kanssa tämän palvelussuhteen päättymisen jälkeen avioituneiden eloon jääneiden

puolisoiden kohtelusta, joka on epäedullisempaa kuin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa säädetty kohtelu, jota sovelletaan sellaisiin eloon jääneisiin puolisoihin, jotka ovat avioituneet virkamiehen kanssa virkamiehen palvelussuhteen aikana ja joiden virkamiespuolisot ovat yleensä olleet tällöin nuorempia kuin entiset virkamiehet.

85 Näin ollen henkilöstösäännöissä säädetään myös toisiinsa rinnastettavien tilanteiden erilaisesta kohtelusta, joka perustuu välillisesti entisen virkamiehen ikään avioliiton solmimishetkellä.

2) Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen kriteerien täyttyminen ja erilaisen kohtelun perustelut

86 Aluksi on todettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevalla 20 artiklalla käyttöön otetusta erilaisesta kohtelusta säädetään perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ”lailla”, koska kyseinen säännös on osa henkilöstösääntöjä.

87 Lisäksi perusteluna kyseiselle erilaiselle kohtelulle komissio vetoaa ensinnäkin siihen, että riski siitä, että eloon jääneen puolison hyvinvointi vaarantuu, on korkeampi, kun on kyse virkamiehen eloon jääneestä puolisosta, jonka virkamiehen kuolema on yllättänyt virkamiehen palvelussuhteen aikana, kuin silloin kun on kyse entisen virkamiehen eloon jääneestä puolisosta, jolla on ollut aikaa tehdä tarvittavat toimenpiteet varmistuakseen tällaisesta taloudellisesta turvastaan.

88 Tältä osin on riittävää todeta, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 ja 20 artiklassa säädetään molemmissa vanhuuseläkettä saaneen entisen virkamiehen eloon jääneelle puolisolle maksettavasta perhe-eläkkeestä. Siten molemmissa tilanteissa eloon jäänyt puoliso hakee perhe-eläkettä tilanteessa, jossa hänen aviopuolisonsa palvelussuhde on jo päättynyt. Komission väitteellä, jonka mukaan virkamiehen kuolema palvelussuhteen aikana on suurempi yllätys eloon jääneelle puolisolle kuin entisen virkamiehen kuolema eläkkeellä, ei siten ole merkitystä.

89 Toiseksi komissio, jota parlamentti tukee tältä osin, katsoo, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetyn vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevan edellytyksen tarkoituksena on yhtäältä estää petoksia ja toisaalta säilyttää unionin eläkejärjestelmän taloudellinen tasapaino. Näitä kahta tavoitetta on syytä arvioida peräjälkeen edellä 70 kohdassa viitatun oikeuskäytännön perusteella.

i) Petosten estämistä koskeva tavoite

90 Aluksi on muistutettava, että unionin tuomioistuimen mukaan petosten ja oikeuden väärinkäyttämisen kiellon periaate on unionin yleinen oikeusperiaate, jota yksityisten on noudatettava (tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 88 ja 89 kohta). Petosten torjuminen on siten yleisen edun mukainen tavoite.

91 Tältä osin 19.12.2019 annetusta tuomiosta HK v. komissio (C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 89 ja 90 kohta) ilmenee lähinnä, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 17 artiklassa säädetyn kaltaisella edellytyksellä siitä, että avioliiton on oltava kestänyt vähintään vuoden, pyritään varmistamaan asianomaisten henkilöiden välisten suhteiden todenperäisyys ja vakaus eikä se siten ole ilmeisen soveltumaton petosten torjumista koskevaan tavoitteeseen nähden.

92 Siten ei ole kohtuutonta, että edellytykseksi sille, että virkamiehen tai entisen virkamiehen eloon jääneellä puolisolla on oikeus perhe-eläkkeeseen, asetetaan se, että avioliitto on täyttänyt tietyn vähimmäiskestoa koskevan edellytyksen. Tällaisella edellytyksellä voidaan nimittäin varmistua siitä, että kyseistä avioliittoa ei ole solmittu pelkästään yhteiselämän viettämisen kannalta epärelevanteista syistä, kuten esimerkiksi puhtaan taloudellisista tai oleskeluoikeuden saamiseen liittyvistä syistä.

93 On kuitenkin korostettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa, jota sovelletaan, kun avioliitto on solmittu virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen, säädetään avioliiton vähimmäiskestoa koskeva edellytys, joka on viisi kertaa pidempi kuin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa säädetty edellytys, jota sovelletaan, kun avioliitto on solmittu ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä.

94 Siten on vielä tutkittava, ylitetäänkö henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetyllä avioliiton vähimmäiskestoa koskevalla edellytyksellä, jota sovelletaan täysin poikkeuksetta, ilmeisellä tavalla se, mikä on tarpeellista sen varmistamiseksi, että mahdollisuutta petoksiin ei synny.

95 Tältä osin on todettava aluksi, että oikeudenkäyntiasiakirjoissa ei ole vakuuttavaa selitystä tai sellaisia todisteita, jotka osoittaisivat oikeaksi komission ja parlamentin esittämän olettaman siitä, että todennäköisyys vilpillisen avioliiton solmimisesta kasvaa virkamiesten palvelussuhteiden päättymisen jälkeen esimerkiksi siten, että virkamies, joka menee naimisiin päivää ennen palvelussuhteensa päättymistä, vähemmän todennäköisesti solmisi vilpillisen avioliiton kuin virkamies, joka menee naimisiin palvelussuhteensa päättymistä seuraavana päivänä. Komissio ja parlamentti eivät myöskään ole selventäneet, mistä syystä virkamies, jonka palvelussuhde on päättynyt, olisi siten vähemmän kyvykäs varautumaan hänen kanssaan naimisiin haluavan henkilön vilpillisiin tarkoitusperiin kuin edelleen tehtävissään toimiva virkamies, että olisi tarpeen säätää viisi kertaa pidemmästä avioliiton vähimmäiskestosta, jota sovelletaan tilanteissa, joissa avioliitto on solmittu virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen.

96 Seuraavaksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleinen petoksen olettama ei ole riittävä oikeuttamaan toimenpidettä, joka haittaa EUT-sopimuksen tavoitteiden toteutumista (ks. tuomio 19.12.2012, komissio v. Belgia, C-577/10, EU:C:2012:814, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Lisäksi on todettava, että avioliiton kesto ei välttämättä ole ainoa avioliiton aitoutta kuvastava tekijä (ks. analogisesti tuomio 20.6.2013, Giersch ym., C-20/12, EU:C:2013:411, 72 ja 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 18.7.2013, Prinz ja Seeberger, C-523/11 ja C-585/11, EU:C:2013:524, 36 ja 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

98 Henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa käytetään ainoastaan vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskevaa edellytystä säätämättä minkäänlaisista poikkeuksista, joten eloon jääneen puolison, joka on solminut avioliittonsa entisen virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen, on mahdotonta vedota siihen, että avioliitto on solmittu vilpittömässä mielessä, riippumatta siitä, millaisia objektiivisia todisteita hän voisi esittää tältä osin. Siten kyseisessä artiklassa säädetään alle viisi vuotta kestäneisiin avioliittoihin sovellettavasta yleisestä petoksen olettamasta, jota ei voida kumota.

99 Sen sijaan henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 artiklan toisessa kohdassa säädetään objektiivista seikoista, joiden täyttyessä avioliitolta ei edellytetä vähimmäiskestoa, nimittäin siitä, että virkamiehen ennen palvelussuhteen päättymistä solmimasta avioliitosta on syntynyt lapsi, jonka elatuksesta eloon jäänyt puoliso huolehtii tai on huolehtinut. Lainsäätäjä on siten katsonut, että kun on kyse avioliitosta, joka on solmittu ennen entisen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä, on olemassa objektiivisia seikkoja, joiden perusteella olettama petoksesta voidaan kumota.

100 Edellisessä kohdassa mainitut objektiiviset seikat ovat selviä kriteerejä, joiden avulla perhe-eläkkeiden hallinto voi toimia tehokkaasti ja siinä voidaan noudattaa oikeusvarmuuden periaatetta.

101 Käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka kantajan toinen avioliitto on solmittu hänen aviopuolisonsa palvelussuhteen päättymisen jälkeen, asiaan liittyy useita objektiivisia seikkoja, joilla voidaan osoittaa, että kyse ei ole vilpillisestä avioliitosta. Kantaja ja hänen puolisonsa nimittäin asuivat yhdessä parisuhteessa vuodesta 1985 alkaen. Heille syntyi lapsi 10.6.1987. He solmivat ensimmäisen

avioliittonsa 7.5.1988. Aviopuolisot toki erosivat 29.4.1996, mutta he alkoivat viettää uudelleen yhteiselämää vuonna 2002 ja menivät uudelleen naimisiin 20.8.2012. Komissio tai parlamentti ei myöskään ole väittänyt, että käsiteltävässä asiassa olisi kyse petoksesta.

102 Lisäksi on niin, että avioeronsa jälkeen kantaja ei mennyt naimisiin kolmannen henkilön kanssa. Siten on niin, kuten muun muassa unionin yleinen tuomioistuin toteaa valituksesta annetun tuomionsa 56 kohdassa, että jos hän ei olisi mennyt uudelleen naimisiin entisen aviopuolisonsa kanssa, hän olisi voinut saada perhe-eläkettä eronneena puolisona henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 27 artiklan nojalla, mutta hän menetti kyseisen oikeuden, koska hän meni uudelleen naimisiin.

103 Kun lisäksi otetaan huomioon henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa tarkoitettujen entisten virkamiesten yleensä korkeampi ikä, tällaisten entisten virkamiesten kanssa naimisiin menneiden eloon jääneiden puolisoiden on erityisen vaikea täyttää edellytys siitä, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta. Siten artikla voi estää huomattavan useita tällaisia puolisoita saamasta perhe-eläkettä, vaikka he olisivat voineet osoittaa, ettei avioliittoon liittynyt vilppiä.

104 Lisäksi on muistutettava, että lainsäätäjä ei ole kaikissa tilanteissa kieltänyt tapauskohtaista harkintaa henkilöstösääntöjen soveltamisalalla. Siten henkilöstösääntöjen liitteessä VII olevan 1 artiklan [2] kohdan d alakohdassa säädetään, että kotitalouslisään on oikeutettu ”erityisellä ja perustellulla päätöksellä, jonka nimittävä viranomainen tekee todistusvoimaisten asiakirjojen perusteella” virkamies, joka ei täytä kotitalouslisän myöntämisen edellytyksiä mutta joka tosiasiallisesti huolehtii perheen elatuksesta.

105 Kaiken edellä esitetyn perusteella on kohtuutonta katsoa, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetty vähintään viisi vuotta kestänyttä avioliittoa koskeva edellytys, joka on viisi kertaa pidempi kuin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 18 artiklassa säädetty edellytys ja josta ei ole säädetty yhtään poikkeusta, jonka perusteella voitaisiin osoittaa, että avioliittoon ei liity petosta, riippumatta siitä, millaisia objektiivisia todisteita on esitetty, voisi olla tarpeellinen petosten torjumista koskevan tavoitteen saavuttamiseksi.

ii) Unionin eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämistä koskeva tavoite

106 Aluksi on täsmennettävä, että oikeuskäytännössä on katsottu, että unionin eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämistä koskevaa tavoitetta voidaan pitää oikeutettuna (ks. vastaavasti tuomio 15.2.2005, Pyres v. komissio, T-256/01, EU:T:2005:45, 64 ja 65 kohta). On kuitenkin lisättävä, että pelkästään tällaisella julkistaloudellisella tavoitteella ei voida perustella yhdenvertaisen kohtelun yleisestä periaatteesta poikkeamista (ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 21.7.2011, Fuchs ja Köhler, C-159/10 ja C-160/10, EU:C:2011:508, 74 kohta).

107 Kuten edellä 105 kohdassa katsottiin, henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädettyä avioliiton vähimmäiskestoa koskevaa edellytystä ei voida perustella petosten torjumista koskevalla tavoitteella. Näin ollen kyseisessä artiklassa käyttöön otettua erilaista kohtelua ei voida perustella pelkästään unionin eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämisellä.

108 Joka tapauksessa on todettava, että komissio ja parlamentti eivät ole esittäneet minkäänlaista näyttöä siitä, että unionin eläkejärjestelmän taloudellinen tasapaino vaarantuisi, jos entisten virkamiesten eloon jääneet puolisot, jotka ovat solmineet avioliittonsa virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen, voisivat saada perhe-eläkettä, vaikka heidän avioliittonsa ei ole kestänyt vähintään viittä vuotta. Asiassa ei ole myöskään osoitettu, että taloudelliseen tasapainoon ei voitaisi päästä, jos henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädettäisiin poikkeuksista edellytykseen siitä, että avioliiton on tullut kestää vähintään viisi vuotta.

109 Lisäksi komission väitteestä, jonka mukaan entisen virkamiehen eloon jäänyt puoliso, joka on solminut avioliittonsa virkamiehen palvelussuhteen päättymisen jälkeen, ei ole osallistunut maksujen suorittamiseen unionin eläkejärjestelmään, on todettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan sanamuodosta tai asiayhteydestä, johon kyseinen säännös kuuluu, ei ilmene, että perhe-eläkkeen saaminen edellyttäisi riittävän vahvaa taloudellista yhteyttä eloon jääneen puolison ja sen toimielimen välillä, jossa virkamies tai entinen virkamies on toiminut virkatehtävissä. Päinvastoin riittää, että avioliitto, joka on solmittu ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä, on kestänyt vähintään vuoden, jotta eloon jäänyt puoliso voi saada tällaista eläkettä, vaikka virkamies kuolee esimerkiksi uransa alussa (henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 17 artiklan nojalla) tai vaikka avioliitto on solmittu joitain päiviä ennen virkamiehen palvelussuhteen päättymistä (henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 18 artiklan nojalla).

110 Näin ollen henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa otetaan käyttöön entisten virkamiesten eloon jääneiden puolisoiden erilainen kohtelu, joka ei ole perusteltu petosten torjumista koskevan tavoitteen nojalla, koska se ei ole tarpeellinen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, eikä unionin eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämistä koskevan tavoitteen nojalla.

111 Lisäksi siltä osin kuin henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa säädetään pariskuntiin, joiden avioliitto on kestänyt alle viisi vuotta, sovellettavasta yleisestä petoksen olettamasta, jota ei voida kumota, vaikka yleinen petoksen olettama ei ole riittävä oikeuttamaan toimenpidettä, joka haittaa EUT-sopimuksen tavoitteiden toteutumista, artiklassa ei kunnioiteta yhdenvertaista kohtelua koskevan oikeuden ja kaikenlaisen syrjinnän kiellon keskeistä sisältöä.

112 Näin ollen henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa rikotaan yhdenvertaisen kohtelun yleistä periaatetta ja ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatetta. Näin ollen kantajan esittämä lainvastaisuusväite on hyväksyttävä.

113 Näin ollen riidanalaiselta päätökseltä, joka on tehty henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevan 20 artiklan nojalla, puuttuu oikeusperusta, joten se on kumottava.

3. Kolmas kanneperuste, joka koskee virhettä perhe-eläkettä koskevissa säännöissä tarkoitetun puolison käsitteen tulkinnassa

114 Kantaja väittää, että pariskunnan käsitettä ei voida tulkita siten, että se kattaa ainoastaan avioliittoon perustuvat parisuhdemuodot, kun otetaan huomioon tältä osin useiden vuosien aikana tapahtunut yleinen yhteiskunnallinen kehitys. Tästä kehityksestä ovat osoituksena yhtäältä henkilöstösääntöjen 1 d artiklan 1 kohdan toinen alakohta, jossa muut parisuhteet kuin avioliitto rinnastetaan avioliittoon, ja toisaalta laaja rekisteröityjen parisuhteiden tunnustaminen unionin alueella. Näin ollen asiassa ei voida jättää huomiotta kantajan ja hänen kuolleen puolisonsa yhteiselämän kestoa, sellaisena kuin se ilmenee useista eri asiakirjoista.

115 Komissio, jota parlamentti tukee, kiistää kantajan väitteet.

116 On muistutettava, että henkilöstösääntöjen liitteessä VIII olevassa 20 artiklassa oikeus perhe-eläkkeeseen rajataan eloon jääneelle ”puolisolle”. Tämä merkitsee sitä, että perhe-eläkkeen saajan on oltava ollut entisen virkamiehen kanssa siviilioikeudellisessa suhteessa, joka on muodostanut heidän välilleen oikeuksien ja velvollisuuksien kokonaisuuden (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 71 kohta).

117 Tältä osin unionin tuomioistuin on muistuttanut, että vaikka avoliittojen ja virallisten parisuhteiden – kuten avioliiton – välillä voi joiltakin osin olla samankaltaisuuksia, niistä ei välttämättä seuraa, että nämä kaksi parisuhteen muotoa olisi rinnastettava toisiinsa. Avioliitolle on nimittäin tunnusomaista

tiukka muodollisuus, ja sillä luodaan aviopuolisoiden välisiä merkittäviä vastavuoroisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joihin kuuluvat avustamis- ja solidaarisuusvelvollisuudet (tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 72 ja 73 kohta).

118 Unionin lainsäätäjä on lisäksi nimenomaisesti ulottanut henkilöstösääntöjen avioituneita henkilöitä koskevien säännösten soveltamisen tietyin edellytyksin henkilöihin, jotka ovat muussa rekisteröidyssä parisuhteessa kuin avioliitossa. Tältä osin henkilöstösääntöjen 1 d artiklan 1 kohdan toisesta alakohdasta ilmenee, että jotta muu rekisteröity parisuhde kuin avioliitto voitaisiin rinnastaa henkilöstösäännöissä tarkoitettuun avioliittoon, virkamiehen, joka on rekisteröity muun vakiintuneen parisuhteen kuin avioliiton osapuoleksi, on täytettävä kyseisessä säännöksessä asetetut lakisääteiset edellytykset (tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 74 ja 76 kohta).

119 Unionin tuomioistuin on katsonut, että sitä vastoin avoliiton kaltaiset muut tosiasialliset parisuhdemuodot eivät vastaa kyseisiä ominaispiirteitä, koska niillä ei lähtökohtaisesti ole lakisääteistä asemaa (tuomio 19.12.2019, HK v. komissio, C-460/18 P, EU:C:2019:1119, 78 kohta).

120 Käsiteltävässä asiassa kantaja väittää, että hän on asunut yhdessä ja viettänyt yhteiselämää kuolleen entisen virkamiehen kanssa vuodesta 2002 alkaen ennen kuin pariskunta avioitui uudelleen vuonna 2012. Kantaja ei kuitenkaan esitä, että ennen uutta avioliittoaan pariskunta olisi muuten rekisteröinyt parisuhteensa. Lisäksi asiassa on riidatonta, että kuollut entinen virkamies oli naimisissa kolmannen henkilön kanssa 11.9.1998–22.12.2011.

121 Näin ollen kantajalla ei voi olla oikeuksia henkilöstösääntöjen 1 d artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetyn nojalla.

122 Lisäksi on todettava, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin ottaa huomioon käsiteltävänä olevan kanteen yhteiskunnallisen asiayhteyden, sen tehtäviin ei kuulu henkilöstösääntöjen soveltamisalan laajentaminen puolison käsitteen osalta. Tällaisen muutoksen tekeminen kuuluu lainsäätäjän toimivaltaan (ks. vastaavasti tuomio 17.6.1993, Arauxo-Dumay v. komissio, T-65/92, EU:T:1993:47, 30 ja 31 kohta).

123 Lisäksi, kuten komissio huomauttaa, lainsäätäjä on henkilöstösääntöjen muutosten yhteydessä ottanut huomioon yhteiskunnallisen kehityksen. Lainsäätäjä on erityisesti muuttanut henkilöstösääntöjen 1 d artiklan 1 kohdan toista alakohtaa Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen muuttamisesta 22.3.2004 annetulla neuvoston asetuksella (EY, Euratom) N:o 723/2004 (EUVL 2004, L 124, s. 1) muiden parisuhteiden kuin avioliittojen huomioon ottamiseksi.

124 Näin ollen kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

125 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäinen ja kolmas kanneperuste on hylättävä perusteettomina ja riidanalainen päätös on kumottava toisen kanneperusteen nojalla.

Oikeudenkäyntikulut

126 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 133 artiklan mukaan ratkaisu oikeudenkäyntikuluista annetaan tuomiossa tai määräyksessä, jolla asian käsittely päätetään. Työjärjestyksen 219 artiklan nojalla, jota voidaan soveltaa analogisesti käsiteltävänä olevassa palautuksen jälkeisessä asiassa, ja koska unionin yleinen tuomioistuin on valituksesta annetussa tuomiossaan määrännyt, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin, unionin yleinen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, jotka ovat aiheutuneet yhtäältä SEUT 270 artiklan nojalla vireille tulleista oikeudenkäynneistä virkamiestuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa sekä toisaalta muutoksenhakuasian käsittelystä unionin yleisessä tuomioistuimessa.

127 Tältä osin työjärjestyksen 134 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

128 Edellä esitetyistä perusteluista ilmenee, että komissio on viime kädessä hävinnyt asian. Näin ollen komissio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jotka ovat aiheutuneet yhtäältä alkuperäisestä oikeudenkäynnistä virkamiestuomioistuimessa asiassa F-104/15 ja toisaalta käsiteltävänä olevasta palautuksen jälkeisestä asiasta.

129 Muutoksenhakuasian T-695/16 P osalta komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan työjärjestyksen 211 artiklan 3 kohdan nojalla. Koska lisäksi unionin yleinen tuomioistuin on hyväksynyt komission valituksen, muutoksenhakuasiasta kantajalle aiheutuneet kulut on jätettävä hänen vastattavakseen.

130 Lisäksi työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Näin ollen on päätettävä, että parlamentti vastaa sille asiasta F-104/15 ja käsiteltävänä olevasta palautuksen jälkeisestä asiasta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista. Kun parlamentti ei toisaalta ole jättänyt kirjelmiä muutoksenhakuasiassa ja kun unionin yleinen tuomioistuin antoi siinä ratkaisun ilman asian käsittelyn suullista vaihetta, parlamentti ei ole osallistunut muutoksenhakuasian käsittelyyn työjärjestyksen 211 artiklan 5 kohdassa tarkoitetulla tavalla eikä sille siten ole aiheutunut oikeudenkäyntikuluja kyseisen asian käsittelystä.

Näillä perusteilla,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (seitsemäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kumotaan 24.9.2014 tehty Euroopan komission päätös, jolla RN:n perhe-eläkehakemus hylätään.

2) Komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se velvoitetaan korvaamaan RN:lle asian F-104/15 ja käsiteltävänä olevan palautuksen jälkeisen asian käsittelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

3) Komissio ja RN vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan asiassa T-695/16 P.

4) Euroopan parlamentti vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan asiassa F-104/15 ja käsiteltävänä olevassa palautuksen jälkeisessä asiassa.

da Silva Passos Reine Truchot

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä joulukuuta 2020.

Allekirjoitukset